

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
P. CRUZ VILLALÓN
представено на 7 май 2015 година¹

Дело C-47/14

**Holterman Ferho Exploitatie BV
Ferho Bewehrungsstahl GmbH
Ferho Vechta GmbH
Ferho Frankfurt GmbH**

срещу

**Friedrich Leopold Freiherr Spies von Büllenheim
(Преюдициално запитване,**

отправено от Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия)

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Съдебна компетентност и изпълнение на съдебни решения по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Член 5, точка 1, букви а) и б) и точка 3 — Компетентност в областта на договорите — Компетентност в областта на деликтната или квазиделиктната отговорност — Членове 18 21 — Индивидуален трудов договор — Лице, имащо едновременно качеството на директор и на управител на дружество — Отговорност за лошо изпълнение на функциите за ръководство и управление“

1. Настоящият случай предоставя на Съда възможността да се произнесе относно приложимостта на специалните правила за съдебна компетентност, предвидени в член 18 и сл. („индивидуални трудови договори“) от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела² (наричан по-нататък „Регламентът“) в хипотеза, в която срещу дадено лице е заведен иск от търговско дружество за неправилно неизпълнение на задълженията му не само в качеството му на директор, назначен от това дружество с трудов договор, но и в качеството му на управител от гледна точка на дружественото право.

2. По-конкретно, следва да се прецени дали обхватът на приложение на предоставената международна компетентност на съдилищата в рамките на посочения регламент по отношение на евентуалното трудово правоотношение между директора и съответното дружество, в което същият е назначен, се променя поради паралелното съществуване на търговско правоотношение между дружеството и това лице като управител, когато от него се търси отговорност както в качеството му на директор, така и в качеството му на управител.

1 — Език на оригиналния текст: испански.

2 — ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74 и поправка в ОВ L 10, 15.1.2014 г., стр. 32. На 10 януари 2015 г. влезе в сила Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (преработен текст) (ОВ L 351, стр. 1), който е неприложим *ratione temporis* към настоящото дело. Като цяло в Регламент № 1215/2012 се възпроизвеждат разглежданите в настоящото дело разпоредби.

I – Правна рамка

A – Право на Съюза

3. В съображение 11 от Регламента се посочва, че „правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанието на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор [...]“, а в съображение 12 се прави уточнението, че „наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие“.

4. В съображение 13 от същия регламент е посочено, че „във връзка със [...] трудовата заетост, по-слабата страна трябва да бъде защитена от правила за компетентност, които са в по-висока степен благоприятни за нейните интереси, отколкото предвиждат общите правила“.

5. Член 2, параграф 1 от Регламента, включен в раздел 1 („Общи правила“) на глава II („Компетентност“), предвижда следното:

„При условията на настоящия регламент, искиве срещу лицата, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

6. Член 5 от Регламента, съдържащ се в раздел 2 на глава II, озаглавен „Специална компетентност“, има следното съдържание:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

1. а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;
 - б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:
 - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,
 - в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;
 - в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а);
- [...]
3. по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие;

[...]“.

7. Раздел 5 на глава II от Регламента е озаглавен „Компетентност при индивидуални трудови договори“. В него се съдържат както член 18, така и член 20. Член 18, параграф 1 предвижда, че „по дела във връзка с индивидуални трудови договори компетентността се определя от разпоредбите на настоящия раздел, без да се засягат разпоредбите на член 4 и член 5, точка 5“, докато член 20, параграф 1 гласи, че „работодател може да заведе дело само в съдилищата на държавата членка, където работникът или служителят имат местоживеене“.

Б – Национално право

8. Член 2:9 от нидерландския Граждански кодекс (Burgerlijk Wetboek) предвижда, че управителят на търговско дружество трябва да изпълнява коректно задълженията си.

9. Когато това лице е назначено в дружеството и по трудов договор като директор — което съгласно нидерландското право³ е допустимо — неговата отговорност като работник, произтичаща от умисъл или груба небрежност при изпълнение на трудовия договор, е регламентирана в член 7:661, параграф 1 от нидерландския Граждански кодекс (във връзка с член 6:74 от него) по следния начин: „Работник или служител, който при изпълнение на задълженията си, произтичащи от сключения с него договор, причини вреда на работодателя или на трето лице, което последният е задължен да обезщети, не носи отговорност пред работодателя, освен ако вредата е причинена вследствие на умисъл или груба небрежност [...]“.

10. Освен това съгласно член 6:162 от нидерландския Граждански кодекс управителят или директорът могат да носят отговорност за неправомерно поведение.

II – Главното производство и преюдициалните въпроси

11. Holterman Ferho Exploitatie BV (наричано по-нататък „Holterman Ferho“) е холдингово дружество със седалище в Нидерландия. То има три дъщерни дружества, установени в Германия — Ferho Bewehrungsstahl GmbH, Ferho Vechta GmbH и Ferho Frankfurt GmbH.

12. През април 2001 г. ответникът в главното производство, г-н Freiherr Spies von Büllenheim (наричан по-нататък „г-н Spies“) — германски гражданин с постоянно местожителство в Германия — по силата на сключен договор, съставен на немски език, който въззивната инстанция определя като „трудов договор“, започва работа като директор в Holterman Ferho. Наред с това същият изпълнява функциите на управител (по смисъла на дружественото право) на посоченото дружество, изразяващи се, според изложеното от г-н Spies в хода на съдебното заседание, в управление на дъщерните дружества на Holterman Ferho в Германия, на които той е бил едновременно управител и прокурист. В точка 8 от становището си, както и в хода на съдебното заседание, г-н Spies твърди, че той е бил единственият работник в Holterman Ferho, както и че е работата му е била съсредоточена предимно в Германия, което Holterman Ferho не оспорва в своето становище. От друга страна, според посоченото от г-н Spies в хода на съдебното заседание в отговор на поставени от Съда въпроси, освен управител и директор той е бил и съдружник в Holterman Ferho⁴.

3 — Както Комисията посочва в точка 15 от становището си, съгласно нидерландското право общото между директорите и управителите е, че участват в управлението на дружеството. При все това едно лице, което е само директор, може да бъде освободено с решение на управителния съвет, докато управителят може да бъде освободен само с решение на общото събрание на съдружниците, поради което последният разполага с по-широка свобода на действие при управление на дружеството, отколкото лице, което е само директор. За цялостен поглед върху отговорностите и задълженията на директорите на търговски дружества по нидерландското право вж. *De Beurs*, S. Directors' Duties and Liability in the Netherlands. — в рамките на проучване, направено от LSE Enterprise за Европейската комисия, Study on Directors' Duties and Liability, London, 2013, p. A609 et sq.

4 — Според обяснението, което той е направил в хода на съдебното заседание, дружеството Holterman Ferho имало само двама съдружници — самият той (миноритарен съдружник, притежаващ 15 % от акциите) и един мажоритарен съдружник, притежаващ 85 % от акциите, който също е изпълнявал управленски функции в Holterman Ferho посредством друго търговско дружество.

13. На 31 декември 2005 г. правоотношението между г-н Spies и Ferho Frankfurt GmbH е прекратено, а на 31 декември 2006 г. са прекратени правоотношенията му с останалите три дружества. Четирите дружества завеждат пред Rechtbank Almelo (Нидерландия) установителен иск и иск за обезщетение на вреди срещу г-н Spies. Като главен аргумент същите посочват, че г-н Spies не изпълнявал коректно задълженията си на управител, за което на основание предвиденото в член 2:9 от нидерландския Граждански кодекс той носел отговорност пред всички тях. Четирите дружества също така твърдят, че независимо от качеството му на управител г-н Spies е действал с умисъл или груба небрежност при изпълнение на трудовия си договор с Holterman Ferho, което било основание за ангажиране на неговата отговорност съгласно член 7:661 от нидерландския Граждански кодекс. При условията на евентуалност Holterman Ferho и неговите три дъщерни дружества твърдят, че сериозните грешки, допуснати от г-н Spies при изпълнение на задълженията му, при всички положения представляват неправомерно поведение по смисъла на член 6:162 от нидерландския Граждански кодекс.

14. Първоинстанционният съд постановява, че не разполага с международна компетентност, за да се произнесе по предявените иски, каквото е и твърдението на г-н Spies. *Gerechtshof te Arnhem* потвърждава решението на *Rechtbank Almelo*, като прави разграничение между:

1) Исковете на *Holterman Ferho*, основани на неизпълнение от страна на г-н Spies на задълженията му като директор и като управител на посоченото дружество. По отношение на тези задължения *Gerechtshof* приема, че:

— доколкото страните са обвързани от договор, който този съд определя като „трудов“, по отношение на исковете, основани на неправилно неизпълнение на задълженията по трудовия договор, както и по отношение на исковете, основани на деликтната и квазиделиктната отговорност, които са пряко свързани с неговото изпълнение, приложим е специалният режим относно съдебната компетентност, предвиден в член 18 и сл. от Регламента. Поради това по силата на член 20, параграф 1 от Регламента компетентни да се произнесат по исковете са съдилищата в Германия, в която държава членка е местоживееето на работника.

— що се отнася до исковете, основани общо на некоректно изпълнение от страна на г-н Spies на управленските му функции в дружествата, които според *Gerechtshof* не са договорно определени, приложима е общата разпоредба на член 2 от Регламента, съгласно която компетентни са отново германските съдилища.

2) Исковете на трите германски дъщерни дружества срещу г-н Spies за договорна и деликтна отговорност. Според *Gerechtshof* разпоредбите относно компетентността, съдържащи се в член 5, точки 1 и 3 от Регламента, в никакъв случай не предоставят компетентност на нидерландските съдилища.

15. Четирите дружества подават пред запитващата юрисдикция касационна жалба срещу решението на *Gerechtshof* само по отношение на исковете на *Holterman Ferho* срещу г-н Spies.

16. *Hoge Raad der Nederlanden* решава да спре производството и да отправи следните преюдициални въпроси:

„1. Следва ли разпоредбите от глава II, раздел 5 (членове 18—21) от Регламент (ЕО) № 44/2001 да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на член 5, точка 1, буква а) или на член 5, точка 3 в случай като настоящия, в който срещу ответника е предявен иск от дружеството, чийто управител е той, не само в качеството му на управител поради лошо изпълнение на задълженията му или на основание неправомерно поведение, но също — и независимо от това му качество — поради умисъл или груба небрежност при изпълнение на сключения между него и дружеството трудов договор?

2. а) При отрицателен отговор на първия въпрос, следва ли понятието „дела, свързани с договор“, по член 5, точка 1, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001 да се тълкува в смисъл, че включва и случай като настоящия, в който дружество предявява иск срещу лице в качеството му на управител на това дружество поради нарушение на задължението да изпълнява коректно задачите си, произтичащи от дружественото право?
- б) При утвърдителен отговор на въпрос 2 а), следва ли понятието „мястото на изпълнение на въпросното задължение“ по член 5, точка 1, буква а) от Регламент (ЕО) № 44/2001 да се тълкува в смисъл, че мястото е където управителят е изпълнил или трябвало да изпълни дружествените си задължения, което по правило е мястото на централно управление или основното място на стопанска дейност по смисъла на член 60, параграф 1, буква б), съответно буква в) от същия регламент?
3. а) При отрицателен отговор на първия въпрос, следва ли понятието „по дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“ по член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 да се тълкува в смисъл, че включва и случай като настоящия, в който в който дружество предявява иск срещу лице в качеството му на управител на това дружество поради лошо изпълнение на задачите си, произтичащи от дружественото право или на основание неправомерно поведение?
- б) При утвърдителен отговор на въпрос 3 а), следва ли понятието „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“ по член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 да се тълкува в смисъл, че е мястото, на което управителят е изпълнил или е трябвало да изпълни задълженията си на управител, което по принцип е мястото на централно управление или основното място на стопанска дейност на съответното дружество по смисъла на член 60, параграф 1, буква б), съответно буква в) от същия регламент?“.

17. Писмени становища по делото представят г-н Spies, Holterman Ferho (включително от името на дъщерните си дружества), германското правителство и Европейската комисия. На проведеното на 20 януари 2015 г. съдебно заседание се явяват г-н Spies и Комисията, които, по искане на Съда, съсредоточават становищата си върху първия от преюдициалните въпроси.

III – Анализ

A – По първия преюдициален въпрос

18. Първият въпрос на запитващата юрисдикция се свежда до това дали критериите за предоставяне на компетентност, предвидени в раздел 5 от глава II („Компетентност при индивидуални трудови договори“, членове 18—21) от Регламента са приложими в случай, в който срещу дадено лице, в качеството му на управител на дружество, е заведен иск от това дружество за неизпълнение на задълженията му съгласно дружественото право или за неправомерно поведение и едновременно с това — в качеството му на директор, за това, че е действал с умисъл или груба небрежност при изпълнение на сключения между него и това дружество трудов договор.

1. Резюме на становищата на страните

19. Според г-н Spies членове 18-21 от Регламента не допускат прилагане на член 5 от същия в случаи като разглеждания дори когато възложените с трудовия договор задължения на директора се свеждат до изпълнението на дейности, свързани с качеството му на управител по смисъла на дружественото право — ако директорът, освен управител на дружеството, е и негов служител, следва да се прилагат специалните правила, предвидени в членове 18-21 от посочения регламент.

20. Германското правителство, чието становище е съсредоточено най-вече върху първия въпрос, предлага на същия да се отговори в смисъл, че разпоредбите на членове 18—21 от Регламента не допускат правораздавателен орган да прилага член 5, точка 1, буква а) или точка 3 от същия регламент в случай като разглеждания. Според правителството на Германия текстът на посочения регламент в това отношение е достатъчно ясен, както и че наличието на трудов договор — независимо от възможността да съществува паралелно правоотношение, основано на дружественото право — определя приложението на критерия за предоставяне на компетентност, предвиден в член 20, параграф 1 (местоживеенето на работника или служителя, срещу когото се предявява иск), което освен това съответства на преследваната с тези специални правила за предоставяне на компетентност цел за защита на по-слабата страна по договора.

21. В писменото си становище Holterman Ferho (включително от името на дъщерните си дружества) се задоволява с възпроизвеждане на откъси от представеното в главното производство заключение на нидерландския генерален адвокат пред Hoge Raad. Според него по отношение на исковите за неизпълнението на задълженията, произтичащи от трудовия договор, са приложими специалните правила за предоставяне на компетентност по членове 18—21 от Регламента, но по иска, отнасящ се до неизпълнение на задълженията на г-н Spies като управител на Holterman Ferho, трябва да се приложи член 5, точка 1 и следователно компетентни да разгледат делото ще бъдат нидерландските правораздавателни органи, тъй като седалището на посоченото дружество е в Нидерландия [според Holterman Ferho мястото на установяване на дружеството е мястото, където трябвало да се изпълни задължението, което е предмет на иска по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламента].

22. Накрая, Комисията счита, че трябва да се прецени дали „договорът“ (по смисъла на Регламента), който обвързва страните, представлява („индивидуален трудов договор“) по смисъла на същия регламент, което ще определи задължителното прилагане на правилата за предоставяне на компетентност, предвидени в член 18 и сл. от него, или дали става въпрос за друг вид договор, което ще позволи, наред с общото правило по член 2, да се приложи член 5, точка 1 от Регламента. В тази връзка Комисията посочва редица елементи, които трябва да са налице, за да може да се приеме, че става въпрос за трудов договор, сред които е и отношението на подчиненост на работника или служителя спрямо работодателя, което според нея липсва при правоотношението между управител и дружество⁵.

5 — В настоящия случай страните не оспорват обстоятелството, че за известен период от време г-н Spies е предоставял на Holterman Ferho определени услуги (свързани с управлението на неговите германски дъщерни дружества) срещу възнаграждение. Спорният елемент по делото се отнася до отношението на подчиненост на г-н Spies спрямо „ръководството“, т.е. нарежданията от страна на Holterman Ferho. По-конкретно Комисията отрича наличието на този елемент в разглеждания случай (точка 35 от писменото ѝ становище), докато в хода на съдебното заседание г-н Spies посочва, че от договора, който го обвързва с Holterman Ferho, се установява наличието на отношения на подчиненост спрямо общото събрание на съдружниците, чийто нареждания били задължителни за него.

2. Анализ

23. Според запитващата юрисдикция на 7 май 2001 г. страните са сключили „трудов договор“, с който г-н Spies придобива качеството на директор на Holterman Ferho. Тъй като съдържашото се в Регламента понятие „индивидуален трудов договор“ трябва да бъде тълкувано самостоятелно⁶, за преценката на характера на посочения договор за целите на същия регламент няма значение квалификацията, която са му дали страните, нито тази по националното законодателство. Съгласно практиката на Съда понятията в Регламент № 44/2001 трябва да се тълкуват самостоятелно въз основа на систематиката и целите на този регламент⁷, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки⁸.

24. Досега Съдът не е имал възможността да даде тълкуване на понятието „трудов договор“ в конкретния аспект на Регламента. Единствено в решение Shenavai⁹ във връзка с приложението на член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция — която разпоредба обхваща и този вид договори — Съдът е обявил, че „трудовете договори, също като другите видове договори, свързани с работата за чужда сметка, се отличават от останалите договори, по-специално от договорите за предоставяне на услуги, с това, че установяват устойчива връзка, която в определена степен включва работника или служителя в организационната рамка на работодателя“.

25. Това е единственият предоставен в практиката на Съда критерий за определяне на посоченото понятие по смисъла на Регламента. Несъмнено съществува изобилна съдебна практика, тълкуваща понятието „работник или служител“ от гледна точка на правото на Съюза и по-конкретно във връзка с член 45 ДФЕС¹⁰, както и в контекста на конкретни актове на вторичното право¹¹. Нещо повече, тази практика на Съда без съмнение може да предостави

6 — Вж., наред с други, решения Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491, т. 42), Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, т. 19), Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, т. 17) и Pinckney (C-170/12, EU:C:2013:635, т. 23).

7 — Относно характерните особености на „систематиката“ и „целите на регламента“ обръщам внимание на съображения 11 и 12 от същия: „Правилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанийето на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор [...] Наред с местоживеенето на ответника трябва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на *тясна връзка между съда и процесуалното действие* или с оглед да се улесни доброто упражняване на правосъдие“ (курсивът е мой). Освен това, съгласно практиката на Съда целта на посочения регламент е да уеднакви правилата за компетентност на държавите членки, за да се избегне, доколкото е възможно, наличието на различни критерии за определяне на съдебна компетентност по отношение на едно и също правоотношение, както и да се засили правната защита на лицата, установени на територията на Съюза и същевременно да се позволи ищецът да може лесно да определи правораздавателния орган, пред който може да заведе иск, а на ответника да може разумно да предвиди правораздавателния орган, пред който срещу него може да бъде заведен иск (решения Mulox IBC, C-125/92, EU:C:1993:306, т. 11 и Rutten, C-383/95, EU:C:1997:7, т. 12 и 13, във връзка с Конвенцията от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последователните конвенции относно присъединяването на новите държави членки към тази конвенция (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“). Доколкото Регламентът заменя в отношенията между държавите членки Брюкселската конвенция, направеното от Съда тълкуване на разпоредбите на Брюкселската конвенция важи и за тези на посочения регламент, когато разпоредбите на тези актове могат да се квалифицират като еквивалентни (решения Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, т. 19 и ÖFAB, C-147/12, EU:C:2013:490, т. 28).

8 — Вж. по-конкретно решения Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 18) и ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, т. 27).

9 — C-266/85, EU:C:1987:11, т. 16.

10 — Вж. например решение Lawrie Blum (66/85, EU:C:1986:284, т. 16 и 17).

11 — Вж. по-конкретно разграничението на понятието „работник или служител“, което Съдът прави в решение Danosa (C-232/09, EU:C:2010:674, т. 39 и сл.) във връзка с установяване на обстоятелството дали член на съвета на директорите на дадено дружество трябва да се счита за работник по смисъла на Директива 92/85/ЕИО на Съвета от 19 октомври 1992 година за въвеждане на мерки за насърчване подобряването на безопасността и здравето по време на работа на бременни работнички и на работнички родилки или кърмачки (ОВ L 348, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 3, стр. 3) и следователно може да се ползва от предоставената на лица с такова качество защита. Вж. също, наред с много други, решения Union syndicale Solidaires Isère (C-428/09, EU:C:2010:612, т. 28) (във връзка с Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 299, р. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 3) и Kiiski (C-116/06, EU:C:2007:536, т. 25) (във връзка с Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 година относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие и на условията на труд (ОВ L 39, стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 164) и цитираната съдебна практика.

тълкувателни критерии, които валидно да се прилагат и в други сфери¹². При все това също така е вярно, че тълкуването на едно и също понятие в сферата на основните свободи по ДФЕС или в инструменти на вторичното право, които преследват специфични цели, няма да бъде задължително еднозначно с разбирането за същото това понятие в други области на приложение на вторичното право¹³.

26. Раздел 5 от Регламента урежда „компетентност при индивидуални трудови договори“, а член 18 предвижда, че „по дела във връзка с индивидуални трудови договори компетентността се определя от разпоредбите на настоящия раздел [...]“. Както ще стане ясно по-нататък, текстът на немски език се отличава с известна специфика, доколкото предвижда, че „ако предмет на делото е индивидуален трудов договор или *претенции, произтичащи от индивидуален трудов договор*, компетентността се определя от разпоредбите на настоящия раздел“¹⁴. Ето защо според мен определящо за прилагането на раздел 5 от Регламента е това дали ответникът по иска има качество на страна на „индивидуален трудов договор“ по смисъла на същия регламент (по принцип независимо от възможността между това лице и ищеца да съществува и друг вид правоотношение), както и — което е видно най-вече от текста на разпоредбата на немски език — претенцията, предмет на производството, да произтича от този договор.

27. Като отправна точка за самостоятелното тълкуване на понятието „индивидуален трудов договор“ по смисъла на Регламента според мен е ясно това, че става въпрос за трудов договор, по силата на който едно лице се задължава спрямо друго лице да извърши определена работа срещу възнаграждение. Към това обаче трябва да се добави допълнителен елемент, който да позволи разграничаването на „индивидуалния трудов договор“ по член 18 и сл. от Регламента от останалите случаи на „предоставяне на услуги“, по отношение на които е приложим член 5, точка 1. В тази връзка, с оглед на систематиката и целите на този регламент, не трябва да се забравя неговата защитна функция спрямо по-слабата страна в правоотношението, която стои в основата на предвидените от законодателя в член 18 и сл. специални правила за предоставяне на съдебна компетентност.

28. Според мен този критерий, който разграничава трудовия договор от предоставянето на услуги по смисъла на Регламента, се основава на обстоятелството, че при трудовия договор лицето, което предоставя съответната услуга, е в по-голяма или по-малка степен подчинено на управленските правомощия и на нарежданията на другата страна по договорното правоотношение, което го поставя в положение на подчиненост спрямо нея. Именно това положение на подчиненост води до необходимостта от особена закрила на по-слабата страна, която оправдава специалното правило в член 20, параграф 1 от посочения регламент, съгласно което дело срещу „работник или служител“ може да бъде заведен само в съдилищата на държавата членка, където е неговото местоживееене¹⁵.

12 — За повече по този въпрос вж. *Lüttringhaus*, J.D. *Übergreifende Begrifflichkeiten im europäischen Zivilverfahrens- und Kollisionsrecht. Grund und Grenzen der rechtsaktübergreifenden Auslegung, dargestellt am Beispiel vertraglicher und außervertraglicher Schuldverhältnisse*. — *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, т. 77, 2013, п. 50.

13 — Решения *Martínez Sala* (C-85/96, EU:C:1998:217, т. 31 и сл.), *Von Chamier-Glisczinski* (C-208/07, EU:C:2009:455, т. 68) и *Van Delft* и др. (C-345/09, EU:C:2010:610, т. 88). Вж. също разсъжденията на *Knöfel*, O.L. *Kommendes Internationales Arbeitsrecht — Der Vorschlag der Kommission der Europäischen Gemeinschaft vom 15.12.2005 für eine „Rom I“-Verordnung. Recht der Arbeit*, 2006, по-специално стр. 271 и 272, във връзка по-конкретно с понятието „работник или служител“.

14 — „Bilden ein individueller Arbeitsvertrag oder *Ansprüche aus einem individuellen Arbeitsvertrag* den Gegenstand des Verfahrens, so bestimmt sich die Zuständigkeit [...] nach diesem Abschnitt“ (курсивът е мой).

15 — Наред с това считам, че критерият за „подчиненост“ е достатъчно ясен, така че да гарантира спазването на изискванията за предвидимост на правилата за определяне на съдебна компетентност, съгласно установеното в съображение 11 от регламента и посочената в точка 23 от настоящото заключение съдебна практика: с прилагането на този критерий за определяне наличието на трудов договор, ищецът лесно ще може да определи правораздавателния орган, пред който може да предава иск, а ответникът ще може разумно да предвиди правораздавателния орган, пред който срещу него може да бъде заведено дело.

29. Това становище съвпада с изложеното в конкретния контекст на тълкуване на Римската конвенция за приложимото право към договорните задължения¹⁶ от генералния адвокат Trstenjak в представеното по дело Voogsgeerd¹⁷ заключение. Докладът „Jenard-Möller“ относно Конвенцията от Лугано от 1988 г., действаща успоредно с Брюкселската конвенция, която предшества Регламента, също се позовава на един конкретен елемент на „подчиненост“ (в текста на английски език — „relationship of subordination“), като в него се посочва, че „независимо че все още не съществува автономно понятие за „трудов договор“ [за целите на посочената Конвенция], може да се приеме, че същото предполага отношение на подчиненост на работника или служителя спрямо работодателя“¹⁸.

30. Фактът, че с даден трудов договор на едно лице се възлагат дейности по управление на конкретно дружество не изключва задължително елемента на подчиненост, въпреки че при определени обстоятелства, когато става въпрос за служители на ръководни длъжности, проявлението на този елемент може да бъде смекчено или отслабено. Според мен този елемент е налице в случаите, когато лицето, на което са възложени задачи за управление, е подчинено на решенията на другата страна по договора или на някой от нейните органи, независимо че работникът или служителят има право на самостоятелна преценка или включително разполага с широки правомощия за вземане на решения при ежедневното изпълнение на неговите задължения и поначало дейността му не подлежи на непосредствен контрол от страна на работодателя¹⁹.

31. Освен това в конкретната хипотеза на директор, който е подчинен на решенията на общото събрание на дружеството, което управлява, не считам, че участието на директора в това общо събрание автоматично изключва възможността правоотношението му с дружеството да има характера на „трудов договор“ по смисъла на Регламента. Ако това участие е толкова голямо, че лицето да може съществено да влияе върху нарежданията на общото събрание, отнасящи се до него в качеството му на директор на дружеството, тогава на практика същото лице би било подчинено на собствените си решения и политика за осъществяване на дейността. Считам, че в този случай управленските правомощия на общото събрание спрямо него престават да съществуват, а с тях и положението на подчиненост²⁰.

32. Отговор на въпроса относно наличието на „трудов договор“ по смисъла на Регламента трябва да се дава във всеки отделен случай в зависимост от всички данни и обстоятелства, които характеризират съществуващото между страните правоотношение²¹, като длъжна да извърши тази преценка е запитващата юрисдикция. За тази цел, в конкретния случай, освен

16 — Старата Римска конвенция от 19 юни 1980 г. и Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, стр. 6) могат да служат като отправна точка при тълкуването на регламента, защото, както Съдът постановява, при тълкуването на дадено понятие във връзка с един от тези правни инструменти на международното частно право не трябва да се пренебрегва тълкуването, свързано с критериите, предвидени в другия инструмент, когато с тях се установяват правилата за определяне на компетентността на съдилищата по същите въпроси и се фиксират сходни понятия (решение Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, т. 33).

17 — C-384/10, EU:C:2011:564, т. 88: „основната характеристика на трудовото правоотношение е обстоятелството, че през определен период от време дадено лице полага труд в полза на друго лице и под негово ръководство, срещу което получава възнаграждение. От това следва, че *отношенията на ръководство и подчинение* между работодателя и работника са характерен белег на всяко трудово правоотношение, който по същество изисква съответното лице *да се намира под ръководството и надзора на друго лице*, което определя задачите, които трябва да се изпълнят, и/или работното време и чиито указания и нареждания работникът е длъжен да спазва“ (курсивът е мой).

18 — ОВ С 189, 1990 г., стр. 73, точка 41.

19 — Вж. в този смисъл *De Val Tena, Á. El trabajo de alta dirección. Caracteres y régimen jurídico*. Madrid, Civitas, 2002, p. 111.

20 — В този смисъл *Weber, J. Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts*. — IPRax — Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts, 1/2013, p. 70; *Bosse, R. Probleme des europäischen Internationalen Arbeitsprozessrechts*. Frankfurt, Peter Lang, 2007, p. 67 et sq. и *Mankowski, P. Organpersonen und Internationales Arbeitsrecht*. — RIW — Recht der internationalen Wirtschaft, 3/2004, p. 170. Следва да се припомни, че Съдът вече е постановил по дело, свързано с определяне качеството на „работник или служител“ или на „доставчик на услуга“ по смисъла на първичното право, че директорът на търговско дружество, в което същият е единствен съдружник, не извършва своята дейност при условията на подчиненост, поради което не може да се приеме, че има качеството на „работник или служител“ по смисъла на първичното право (решение Asscher, C-107/94, EU:C:1996:251, т. 26 и заключения на генералния адвокат Léger, представено по същото дело, EU:C:1996:52, т. 29).

21 — Решение Danosa (C-232/09, EU:C:2010:674, т. 46).

фактическите обстоятелства, тя трябва да разгледа два правни документа: устава на Holterman Ferho и сключения между дружеството и г-н Spies договор. Въз основа на тези два документа е възможно да се прецени дали при изпълнение на задълженията си г-н Spies е бил подчинен на управленските правомощия на друг орган на дружеството, който не е бил под негов контрол, и в крайна сметка — дали е съществувало отношение на подчиненост. В тази връзка могат да се разгледат и други обстоятелства като това дали в договора са уредени характерни за трудовото правоотношение аспекти (възнаграждение, отпуски и т.н.)²², от кого г-н Spies е получавал нареждания, какъв е бил техният обхват и до каква степен той е бил обвързан от същите, кой е контролирал изпълнението им и какви са били последствията при евентуално неизпълнение на дадените нареждания и по-конкретно — дали неспазването им е можело да послужи като основание за неговото освобождаване от длъжност. В същия контекст националният съд трябва да реши до каква степен евентуалното отношение на подчиненост може да бъде повлияно от обстоятелството, че директорът е същевременно и съдружник в съответното дружество, както в случая с г-н Spies, което зависи най-вече от неговите възможности да влияе в качеството си на съдружник върху решенията на органа, от който трябва да получава нареждания.

33. Както посочих по-горе, определящо за прилагането на раздел 5 от Регламента е не само това ответникът да има качеството на страна по „индивидуален трудов договор“. Логична последица от това е предметът на иска в производството да произтича именно от този договор — условие, което в хода на съдебното заседание изтъква и Комисията.

34. С цел да се прецени дали искът — предмет на главното производство, произтича от „индивидуален трудов договор“ по смисъла на Регламента, считам за удачно да се приложи постановеното от Съда в решение Brogsitter във връзка с това дали даден иск за гражданска отговорност се отнася до „дела, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1 от същия регламент: такъв иск ще се отнася до „дела, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) — или в конкретния случай ще произтича от „индивидуален трудов договор“ — само ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на договора или в разглежданата хипотеза — от въпросния трудов договор. Такъв ще е a priori случаят, ако тълкуването на договора, който обвързва ответника с ищеца, изглежда абсолютно необходимо за установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразния характер на поведението, за което първият упреква втория²³, преценката за което трябва да се извърши от националният съд.

35. Накрая, според мен сам по себе си фактът, че е налице трудов договор между страните, не е достатъчен, за да се приложат специалните правила за предоставяне на международна съдебна компетентност по раздел 5 от Регламента, ако, както току що беше посочено, предявеният иск не е основан на този „трудоов договор“.

36. Като се придържа към изложеното в предходните точки, запитващата юрисдикция трябва да прецени дали в случая ответникът има качеството на страна по „индивидуален трудов договор“ по смисъла на Регламента. Същата трябва да вземе предвид обстоятелството, че вменяването на едно лице на задължения по управлението на дадено дружество не изключва задължително характерния за трудовото правоотношение елемент на подчиненост, както и че притежаването

22 — По този въпрос вж. Директива 91/533/ЕИО на Съвета от 14 октомври 1991 година относно задължението на работодателя да информира работниците или служителите за условията на трудовия договор или на трудовото правоотношение (ОВ L 288, стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 174), която задължава работодателя да информира работника или служителя за основните положения в трудовия договор или трудовото правоотношение.

23 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 23—25). Пак в този смисъл, вж. посоченото от Weber, според който специалното правило на член 20, параграф 1 от Регламента заменя останалите правила за предоставяне на компетентност само ако спорното задължение произтича от самия трудов договор. Така, ако задължението произтича пряко от дружественото правоотношение между ищеца и ответника и трудовият договор не представлява *conditio sine qua non* за определяне на неговото съдържание, задължението само по себе си не може да бъде квалифицирано като „трудоов“ дори ако трудовият договор възпроизвежда задълженията, определени в дружественото право (Weber, J. Die Geschäftsführerhaftung aus der Perspektive des Europäischen Zivilprozessrechts. — IPRax — Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts, 1/2013, p. 70 et 71).

от директора на участие в дружеството, което той управлява, също не изключва автоматично възможността правоотношението между страните да бъде определено като „трудов договор“ по смисъла на Регламента. Отново запитващата юрисдикция е тази, която трябва да прецени дали предявеният иск произтича от „индивидуален трудов договор“, тоест дали укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на конкретния трудов договор. Ако и двата елемента са налице, ще бъдат приложими специалните правила за предоставяне на съдебна компетентност, предвидени в раздел 5 от Регламента, независимо от съществуването на друг вид отношения между страните (произтичащи например от обстоятелството, че от гледна точка на дружественото право ответникът е и управител на дружеството).

3. Междинно заключение

37. С оглед на изложените съображения предлагам на Съда да отговори на първия преюдициален въпрос в смисъл, че разпоредбите на раздел 5 от глава II (членове 18—21) от Регламента са приложими

- ако ответникът е страна по „индивидуален трудов договор“ по смисъла на Регламента, т.е. договор, по силата на който едно лице се задължава спрямо друго лице, на чието ръководство и нареждания е подчинено, да извършва определена дейност срещу възнаграждение; и
- ако предявеният иск произтича от „индивидуален трудов договор“, т.е. ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на конкретния трудов договор,

като запитващата юрисдикция е длъжна да установи наличието на тези две условия.

Б – По втория преюдициален въпрос

38. Даденото по-горе разрешение прави ненужен отговора на втория и третия въпроси. Въпреки това в случай, че Съдът достигне до извода, че в производство като разглежданото разпоредбите на раздел 5 от глава II (членове 18—21) от Регламента са неприложими, ще разгледам втория преюдициален въпрос.

39. С втория и третия си преюдициален въпрос Hoge Raad der Nederlanden иска да се установи дали понятията за „дела, свързани с договор“, и „дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“ по смисъла съответно на член 5, точка 1, буква а) и точка 3 от Регламента трябва да се тълкуват в смисъл, че включват и хипотезата на дружество, което търси отговорност от лице в качеството му на негов управител поради нарушение на задължението да изпълнява функциите му в дружеството съгласно дружественото право или поради неправомерно поведение. Ако това е така, тази юрисдикция поставя допълнителния въпрос дали „мястото на изпълнение на въпросното задължение“ по член 5, точка 1, буква а) от посочения регламент или „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“, по смисъла на член 5, точка 3 трябва да се тълкуват в смисъл, че това е мястото, където управителят е изпълнил или е трябвало да изпълни задълженията си, произтичащи от статута на дружеството и/или от дружественото право.

1. Резюме на становищата на страните

40. Г-н Spies счита за приложима само разпоредбата на член 5, точка 1 от Регламента („дела, свързани с договор“), доколкото между страните съществуват доброволно поети задължения, което според него изключва възможността делото да бъде определено като такова „относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“. За определяне в конкретния случай на мястото на изпълнение на задължението, послужило като основание за предявяване на иска по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от същия регламент, той се съсредоточава върху мястото, където е допуснато твърдяното неизпълнение — което е Германия, тъй като това неизпълнение е свързано с управлението на германските дъщерни дружества на Holterman Ferho. Освен това г-н Spies твърди, че не е извършвал никакви действия по управление в Нидерландия.

41. Комисията отбелязва, че правоотношението между управителя и дружеството има договорна природа по смисъла на постановената от Съда практика, тъй като са налице доброволно поети задължения от двете страни. Относно приложението на член 5, точка 1 от Регламента Комисията счита, че преди всичко трябва да се прецени дали по настоящото дело действително е приложима буква а), каквото изглежда е становището на запитващата юрисдикция, или трябва да се приложи буква б), към което клони нейното становище, тъй като тя счита, че спорното правоотношение представлява договор за предоставяне на услуги. Според Комисията мястото в държавата членка, където съгласно договора са предоставяни услугите, е мястото на управление на дружеството, което според нея съвпада с мястото на централното управление по смисъла на член 60, параграф 1, буква б) от същия регламент.

2. Анализ

а) Характер на задължението по смисъла на Регламента

42. Както припомним в точка 23 от настоящото заключение, понятията „дела, свързани с договор“, и „дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“ по смисъла съответно на член 5, точка 1, буква а) и точка 3 от Регламента трябва да се тълкуват самостоятелно въз основа на структурата и целите на този регламент, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки. Поради това определението, което приложимият национален закон дава на правоотношението, по което компетентният съд трябва да се произнесе, е без значение.

43. Освен това, както вече беше посочено, доколкото Регламентът замества в отношенията между държавите членки Брюкселската конвенция, даденото от Съда тълкуване във връзка с разпоредбите на посочената конвенция е валидно и за тези на Регламента тогава, когато разпоредбите на двата инструмента могат да бъдат определени като еквивалентни. Такъв е случаят с член 5, точка 1, буква а) и точка 3 от Регламента във връзка с член 5, точки 1 и 3 от Брюкселската конвенция²⁴.

24 — Вж. в този смисъл решение ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, т. 29).

44. Съгласно постоянната практика на Съда понятието за „delict или quasi delict“ по смисъла на член 5, точка 3 от Регламента обхваща всякакви иски, с които се цели ангажиране на гражданската отговорност на ответник и които не се отнасят към „дела, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от този регламент²⁵, така че определянето на дадено дело като „свързано с договор“ изключва квалифицирането му като такова за „delict или quasi delict“, когато иските за ангажиране на отговорност произтичат от „договор“ по смисъла на Регламента²⁶.

45. Ето защо на първо място трябва да се установи дали в настоящия случай е налице „договор“ по смисъла на Регламента независимо от неговата квалификация съгласно националното право. Съгласно постоянната практика на Съда във връзка с член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция, понятието „дела, свързани с договор“, предполага доброволно поето задължение от едната страна спрямо другата²⁷.

46. Според мен г-н Spies и дружеството Holterman Ferho в действителност доброволно са поели насрещни задължения (г-н Spies се е задължил да управлява дружеството, а последното да го възнагради за тази работа), които позволяват да се приеме, че правоотношението между тях — не само произтичащото от договора за назначаването му като директор, но и това, произтичащо от дружественото право, по силата на което той има качеството на управител — има характер на договор по смисъла на Регламента²⁸.

47. Както обаче Съдът е постановил в решение Brogsitter, само по себе си обстоятелството, че една от договарящите страни предявява иск за гражданска отговорност срещу другата, не е достатъчно, за да се счита, че този иск се отнася към „дела, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от Регламента. Това важи само ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на договора. Такъв ще е a priori случаят, ако тълкуването на „договора“ (по смисъла на Регламента), който обвързва ответника с ищеца, изглежда абсолютно необходимо за установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразния характер на вмененото поведение²⁹.

48. Запитващата юрисдикция следва да определи дали в основата на предявените от ищеца по главното производство иски стои претенция за отговорност, която може разумно да се мотивира с нарушението на правата и задълженията по „договор“ (по смисъла на Регламента), който обвързва страните в главното производство, поради което е абсолютно необходимо този договор да бъде взет предвид при разрешаването на спора. Ако това е така, тези иски се отнасят към „дела, свързани с договор“, по смисъла на член 5, точка 1, буква а) от

25 — Вж. по-конкретно решения Kalfelis Schröder (189/87, EU:C:1988:459, т. 17), Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 16), Réunion européenne и др. (C-51/97, EU:C:1998:509, т. 22), Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, т. 36), Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, т. 29) и Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 20).

26 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 21 и сл.). Вж. Haubold, J. Internationale Zuständigkeit für gesellschaftsrechtliche und konzerngesellschaftsrechtliche Haftungsansprüche nach EuGVÜ und LugÜ. — IPRax — Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts, 5/2000, p. 378; Geimer, R. et Schütze, R. Verordnung (EG) 44/2001 — Art. 5. — In: Europäisches Zivilverfahrensrecht, 3. ed., München, C.H. Beck, 2010, par. 220, и Wendenburg, A. Vertraglicher Gerichtsstand bei Ansprüchen aus Delikt? Neue Juristische Wochenschrift, 2014, p. 1633 et sq.

27 — Наред с много други, решения Handte (C-26/91, EU:C:1992:268, т. 15), Réunion européenne и др. (C-51/97, EU:C:1998:509, т. 17) и Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 23).

28 — В този смисъл е становището на Комисията (точка 25 и сл.), която твърди, че „обстоятелството, че много от правата и което е по-важно — от задълженията на управителя не зависят само от писменото споразумение с дружеството, но и от общото дружествено право, не променя нищо [по отношение на обстоятелството, че правоотношението между г-н Spies и Holterman Ferho е с договорна природа по смисъла на регламента]. С приемането на длъжността на управител това лице приема тази функция, така както тя е описана в общото дружествено право и специфичните правила на съответното дружество, сред които е и дружественият договор. Ако управителят сключи с дружеството и договор — който понякога се нарича „договор за управление“, а в настоящия случай „трудова договор“ — към това правоотношение се добавят и други споразумения, като например за възнаграждението по време на изпълнение на длъжността и длъжимите обезщетения при прекратяването му“.

29 — Решение Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 23—25).

Регламента³⁰. В противен случай трябва да се приеме, че те се отнасят към „delict или quasi delict“ по смисъла на член 5, точка 3 от същия регламент. Договорите, които националният съд трябва да разгледа, за да извърши тази преценка, са тези, които обвързват Holterman Ferho и г-н Spies, без да е задължително всички те да са в писмена форма, както и разпоредбите на дружественото право, регламентиращи съдържанието на доброволно поетите задължения.

б) Място на изпълнение на задължението съгласно член 5, точка 1 от Регламента

49. В хипотезата, в която следва да се приложи разпоредбата на член 5, точка 1 от Регламента, следващата стъпка ще бъде да се установи кой съд, в зависимост от неговото седалище, е компетентен да разгледа делото. Макар във втория си въпрос запитващата юрисдикция да посочва само член 5, точка 1, буква а) от Регламента, трябва да се прецени, както посочва Комисията в становището си, дали не следва да се приложи по-скоро разпоредбата на буква б), и по-конкретно — второ тире, специално предвидена за договорите за предоставяне на услуги³¹. В тази хипотеза, срещу лица с постоянно местожителство в една държава членка може да се заведе иск в друга държава членка, където съгласно договора услугите са били или е трябвало да бъдат предоставени.

50. За да се прецени дали осъществяваната от г-н Spies в полза на Holterman Ferho дейност може да бъде определена като „предоставяне на услуги“ по смисъла на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента, трябва да се даде самостоятелно тълкуване на понятието „услуги“, което е включено (без да е дефинирано) в Регламента, изхождайки от значението, което му се придава в законодателствата на държавите членки с цел да се гарантира еднаквото му прилагане във всички тях.

51. Макар Съдът вече да се е произнесъл, че никой елемент, изведен от структурата или системата на Регламент № 44/2001, не изисква тълкуване на понятието за предоставяне на услуги, което се съдържа в член 5, точка 1, буква б), второ тире от посочения регламент, в светлината на възприетите от Съда разрешения в областта на свободното предоставяне на услуги по смисъла на член 56 ДФЕС³², някои типични елементи на „предоставянето на услуги“ съгласно първичното право са приложими по отношение на „предоставянето на услуги“ по член 5, точка 1, буква б), второ тире и по-конкретно самата дейност, осъществявана от ответника, и възнаграждението, което той получава за нея³³.

52. Както генералния адвокат Trstenjak посочва в заключението си по дело Falco Privatstiftung и Rabitsch³⁴, чрез абстрактната дефиниция се определят единствено рамките на съответното понятие. Във всяко отделно дело трябва казуистично да се отговори на въпроса дали конкретна дейност попада в приложното поле на дефиницията на понятието за „услуги“.

53. В настоящия случай съм склонен да се съглася със становището на Комисията, че дейността като управител на търговско дружество би могла да се квалифицира като „предоставяне на услуги“ по смисъла на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента. Подобно квалифициране би изключило приложението на правилото относно компетентността по посочения член 5, точка 1, буква а) в спора по главното производство.

30 — Това не означава, че правораздавателният орган, който в крайна сметка е компетентен да разгледа делото, ще трябва да приложи материалното договорно право, за да реши спора по същество, той като е възможно съгласно приложимото в конкретния случай национално право искът да няма договорна природа, което обаче е без значение за предоставянето на отговор на запитващата юрисдикция от гледна точка на Регламента.

31 — Вж. в този смисъл решение Corman Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, т. 42).

32 — Решение Falco Privatstiftung и Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257, т. 33 и сл.). Вж. също представеното по същото дело заключение на генералния адвокат Trstenjak (EU:C:2009:34, по-конкретно точка 63).

33 — Решение Falco Privatstiftung и Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257, т. 29). Вж. също решение Corman Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, т. 37).

34 — C-533/07, EU:C:2009:34, т. 57.

54. Съгласно член 5, точка 1, буква б) компетентността за разглеждане на дела, основани на договор за предоставяне на услуги, се предоставя на съдилищата по мястото в държавата членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени.

55. Според Комисията³⁵ — която, изхождайки от формулировката на преюдициалния въпрос от запитващата юрисдикция, обвързва своето становище с член 60 от Регламента — услугите на управител се предоставят на мястото, където се осъществява управлението на дружеството, което според нея съвпада с мястото на централното му управление, което понятие препраща към мястото, където дружеството се ръководи и управлява, и което не е задължително да съвпада със „седалището по устав“ [член 60, параграф 1, буква а) от Регламента], установено в устава или дружествения договор, нито с „основното място на стопанска дейност“ [член 60, параграф 1, буква в) от същия регламент].

56. Въпреки това съм съгласен с изложеното от г-н Spies в точка 38 от становището му в смисъл, че отговорът на формулирания от запитващата юрисдикция въпрос не следва непременно да се изведе от тълкуването на член 60 от Регламента³⁶. Напротив, считам, че когато услугите се предоставят на различни места, трябва да се приложат критериите, изведени в тълкувателната практика на Съда във връзка с член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента³⁷.

57. В този смисъл запитващата юрисдикция трябва преди всичко да установи дали в „договора“ (по смисъла на Регламента) между Holterman Ferho и г-н Spies³⁸ е посочено мястото на изпълнение на основното задължение (управление на холдинговото дружество Holterman Ferho)³⁹. В противен случай трябва да определи кое е мястото, където г-н Spies реално е изпълнявал по-голяма част от задълженията си по договора⁴⁰ (стига предоставянето на услугите на това място да не противоречи на уговореното между страните). За тази цел могат да се вземат предвид по-специално продължителността на прекарването на тези места време и значимостта на извършената в тях дейност, като националният съд следва да определи своята компетентност въз основа на представените му доказателства⁴¹.

35 — Точка 42 от становището ѝ.

36 — Член 60, параграф 1 от Регламента определя мястото на установяване на търговско дружество или друго юридическо лице (по-конкретно — мястото, където е неговото седалище по устав, централното му управление или основно място на стопанска дейност). Считам, че посоченото в член 5, точка 1 от Регламента място трябва да се определя независимо от член 60, въпреки че в крайна сметка същото може да съвпада с местата, определени в тази разпоредба.

37 — Вж. решения Car Trim (C-381/08, EU:C:2010:90, т. 54 и сл., във връзка с първото тире на разглежданата разпоредба) и Wood Floor Solutions Andreas Domberger (C-19/09, EU:C:2010:137, т. 38 и сл.), както и анализът на *Franco*, S. e. a. L'actualité de l'article 5.1 du Règlement Bruxelles I: Évaluation des premiers arrêts interprétatifs portant sur la disposition relative à la compétence judiciaire internationale en matière contractuelle. — Cahiers du CeDIE, Working papers № 2011/02, p. 17 et sq.

38 — Отново, договорите, които националният съд трябва да разгледа за тази цел, ще бъдат тези, които обвързват Holterman Ferho и г-н Spies, без да е задължително всички те да са в писмена форма, както и разпоредбите на дружественото право, регламентиращи съдържанието на доброволно поетите задължения.

39 — В точка 37 от писменото си становище г-н Spies посочва, че спорните задължения са изпълнявани в Германия, като страните не са уговаряли изпълнението да бъде на друго място. Според него всички задължения, чието неизпълнение му се вменява и на които се основава предявеният иск, са били свързани с управлението на дъщерните дружества на Holterman Ferho, въпреки че от точка 2.9 на становището на последното дружество е видно, че няма съгласие между страните в главното производство по този въпрос, доколкото според Holterman Ferho неизпълнението на задълженията на г-н Spies се отнася и до управлението на установеното в Нидерландия холдингово дружество.

40 — В решение Wood Floor Solutions Andreas Domberger (C-19/09, EU:C:2010:137, т. 33), Съдът постановява, че за целите на прилагането на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Регламента мястото, което гарантира най-тясна връзка между договора и компетентния съд, като общо правило е мястото на основната доставка.

41 — Решение Wood Floor Solutions Andreas Domberger (C-19/09, EU:C:2010:137, т. 40).

3. Междинно заключение

58. Предвид изложените съображения и при условията на евентуалност считам, че понятието „дела, свързани с договор“ по член 5, точка 1 от Регламента, обхваща и случаи, в които дадено дружество предявява иск срещу лице в качеството му на управител на това дружество за неизпълнение на задълженията му съгласно дружественото право. Запитващата юрисдикция трябва да определи кое е мястото, на което съгласно договора са предоставяни или е трябвало да бъдат предоставяни услугите по смисъла на член 5, точка 1, буква б) от Регламента, което ще бъде мястото на изпълнение на основното задължение, посочено в „договора“ (по смисъла на посочения регламент), или ако такова не е посочено — мястото, на което управителят реално е изпълнявал по-голяма част от свързаните с управлението задължения, стига предоставянето на услугите на това място да не противоречи на уговореното между страните.

В – По третия преюдициален въпрос

59. В светлината на гореизложеното и за изчерпателност ще отговоря накратко на третия преюдициален въпрос.

1. Резюме на становищата на страните

60. Във връзка с третия преюдициален въпрос г-н Spies, според когото разпоредбата на член 5, точка 3 от Регламента е неприложима в настоящия случай, счита, че не следва за отговора на същия да се използва член 60 от Регламента, както явно прави запитващата юрисдикция, тъй като ако Съдът направи това: прилагайки на установените от Съда критерии във връзка с член 5, точка 3 от Регламента относно мястото, на което е настъпило вредоносното събитие, компетентни да разгледат делото отново ще бъдат германските съдилища.

61. Holterman Ferho счита, че разпоредбата на член 5, точка 3 от Регламента („дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“) е неприложима в настоящия случай.

62. Комисията не изключва възможността да се предяви и иск за търсене на извъндоговорна отговорност, стига националното право да допуска това. В такъв случай, в съответствие с практиката на Съда, ищецът в главното производство ще може да избере между това да предяви иск на мястото, на което е настъпило вредоносното събитие, или на мястото, на което е извършено действието, което го е причинило, които, според Комисията, в настоящия случай съвпадат с мястото на централното управление на Holterman Ferho.

2. Анализ

63. Отново при условията на евентуалност, в случай че запитващата юрисдикция, след като разгледа предявения иск за отговорност съобразно изложеното в точки 47 и 48 от настоящото заключение, счете, че същият се вписва в понятието за „дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“ по смисъла на член 5, точка 3 от Регламента, компетентен, с оглед предвиденото в същата разпоредба, ще бъде съдът „на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“. Съгласно практиката на Съда това място „се отнася едновременно до мястото на настъпване на вредата и до мястото на настъпване на събитието, което е причинило тази вреда, поради което ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място“⁴².

42 — Решения Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, т. 46) и Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28, т. 18).

64. В крайна сметка запитващата юрисдикция, с оглед на всички фактически обстоятелства по делото, трябва да определи къде е мястото на настъпване на събитието, което е причинило тази вреда, и къде е настъпила вредата.

65. За място на настъпване на събитието, причинило вредата трябва да се приеме мястото, на което г-н Spies обикновено е изпълнявал задълженията си на управител на холдинговото дружество Holterman Ferho (съгласно неоспореното от последното твърдение на г-н Spies това е Германия).

66. Що се отнася до мястото на настъпване на вредата, при обстоятелствата в главното производство компетентни ще бъдат нидерландските съдилища, ако извършеното в Германия действие е причинило или може да причини вреда в Нидерландия. В тази връзка съдът, който разглежда спора, трябва да прецени с оглед на елементите, с които разполага, доколко противоправното действие, извършено от г-н Spies в качеството му на управител на Holterman Ferho, е можело да причини вреда в тази държава членка. За целта трябва да се има предвид практиката на Съда, според която понятието „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“, не може да бъде тълкувано разширително, така че да обхваща всяко място, на което могат да бъдат усетени последиците от събитие, чийто вредоносен резултат вече е реално настъпил на друго място. По-конкретно, това понятие не може да се тълкува в смисъл, че включва мястото, на което увреденото лице твърди, че е претърпяло имуществена вреда вследствие на вреда, която е настъпила и е претърпяло в друга държава членка⁴³. Както Съдът посочва в решение Kronhofer⁴⁴, тълкуване, съгласно което определянето на компетентния съд ще зависи от мястото, където са „имуществените интереси“ на увреденото лице, би довело в повечето случаи до това да се признае компетентност на съдилищата по местоживеенето на ищеца, което — извън изрично предвидените хипотези — противоречи на Регламента⁴⁵.

IV – Заключение

67. На основание изложените съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Hoge Raad der Nederlanden въпроси по следния начин:

„1) Разпоредбите на раздел 5 от глава II (членове 18—21) от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела са приложими

— ако ответникът е страна по „индивидуален трудов договор“ по смисъла на Регламент № 44/2001, т.е. договор, по силата на който едно лице се задължава спрямо друго лице, на чиито ръководство и нареждания е подчинено, да извършва определена дейност срещу възнаграждение; и

— ако предявеният иск произтича от „индивидуален трудов договор“, т.е. ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на конкретния трудов договор,

като запитващата юрисдикция е длъжна да установи наличието на тези две условия.

43 — Решение *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289, т. 14 и 15).

44 — C-168/02, EU:C:2004:364, т. 20.

45 — В това дело — Брюкселската конвенция.

При условията на евентуалност, ако Съдът приеме, че разпоредбите на раздел 5 от глава II (членове 18—21) от Регламент (ЕО) № 44/2001 са неприложими:

- 2) Понятието „дела, свързани с договор“, по член 5, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 обхваща и случаи, в които дадено дружество предявява иск срещу лице в качеството му на управител на това дружество за неизпълнение на задълженията му съгласно дружественото право. Запитващата юрисдикция трябва да определи кое е мястото, на което съгласно договора са предоставяни или е трябвало да бъдат предоставяни услугите по смисъла на член 5, точка 1, буква б) от Регламент (ЕО) № 44/2001, което ще бъде мястото на изпълнение на основното задължение по „договора“ (по смисъла на посочения регламент), или ако такова не е посочено — мястото, на което управителят реално е изпълнявал по-голяма част от свързаните с управлението задължения, стига предоставянето на услугите на това място да не противоречи на уговореното между страните.
- 3) Отново при условията на евентуалност, ако бъде прието, че предявеният иск за търсене на отговорност попада в понятието за „дела относно гражданска отговорност, delict или quasi delict“ по смисъла на член 5, точка 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001, запитващата юрисдикция, с оглед на всички фактически обстоятелства по делото, трябва да определи къде е мястото на настъпване на събитието, което е причинило вредата, и къде е мястото на настъпване на вредата“.